

Pomhaj Bóh

Časopis ewangelskich Serbow

Budyšin, apryl 2000
lětnik 50

4

Bože słowo za nas

**Jezus praji:
Na swěće maće česnosť;
ale budźće dobreje nadźije,
ja sym swět přewinył.** (Jan 16,33)

Na swěće nam wšelake wěcy strach načinjeja. Na přikład, hdyž na přichod swěta myslimy. Su to problemy, wo kotrychž medije přeco znowa rozprawjeja, kaž rozrost ludnosće a z tym zwisowace prašenje, kelko čłowjekow zamóže zemja zežiwić. Abo myslimy na wobmezowane mnóstwa zemskich pokladow, kaž wuhlo, zemski plyn

a zemski wolij. Myslimy tež na přeměnenje klimy a z tym zwisowace problemy. Můžeme tež na atomowe bomby myslić a na to, zo móžeja w rukach diktorow zničić cyły swět. Prašamy so tež druhdy, što drje w přichodze na nas přińdže. Někotryžkuli za přichod žadyn puć wjac njewidzi.

Zbytki wołtarja Serbskeje cyrkwyje w Złym Komorowje
Foto: J. Maćij

*Žohnowaný póstny čas a radostny
swjedžen zrowastaća našeho Knjeza*

*přeje wšitkim čitarjam
redakcija Pomhaj Bóh*

Njestrachujemy so pak je-
nož wo přichod swěta. Dru-
hdy načinimy sami čes-
nosť. To móže so stać, hdyž
mamy přewjele za džělo abo
hdyž sebi přewjele předewza-
my. Někotři tež do wuskosćow
přińdu, dokelž njemóžeja nje-
wažne wěcy wot wažnych ro-
zeznawać abo dokelž njemó-
žeja so rozsudzić.

Česnosť pak móže tež wot-
wonka na nas přińć. Tak na
přikład nas druhdy druhu člo-
wjek přesłapi abo chorosć na
nas přińdže. Tež zhubjene
džělowe městno a smjerć lu-
beho čłowjeka nas česnitej.

Druhdy so to tež stawa přez
čłowjekow, kiž maja druhu
wěru abo swětonahlad. Hdyž
potom wšo sobu nječiniamy a
naše přeswědčenje njezataji-
my, potom móže nam to čeže
načinić.

Nětko pak móže něchtó
prajić: Tak čornje ja tu cyłu
wěc njewidžu. Mam nadźiju,
zo so wšitko k lepšemu wuwi-
wa. Wězo mamy hišće wulke
problemy na swěće, ale wědo-
mosć je prjedy abo pozdžišo
wšě rozrisa. Technika dale a
bóle naše žiwjenje wolóža a
porjeńša. A štož naše samoči-
njene abo wotwonka nam na-
činjene česnosť nastupa, tak
hodža so rozrisać přez napi-
nanje abo přez kublanje člo-
wjestwa. Tak móže něchtó
měnić.

Sym přeswědčeny, zo tajka
nadźija do našich mocow a

móžnosćow nas husto jeba.
Jezus nam praji: Na swěće
maće česnosť. Tak to tež je.
To słuša do tuteho swěta.
Po wšěm zdaću dobudže zla
móc. A štož ma pjenjezy, tón
so na swěće přesadzi. Hida
zda so sylniša być hač lu-
bosć, a na kóncu čaka smjerć
na nas.

Haj, tak to na swěće je.
Jezus sam je to wšo tež do-
žiwił a přečerpił. A tola je
wón chcyl sebjewědomych
wołać z jich samočinjeneje
wěstosće. Byrnjež mnozy to
njejsu zapřimnyli, je wostał
swěrnny swojemu nadawkej,
tež hdyž tón jeho wjedžeše
do smjerće. Jezus je namo-
wjał so dowěrić Bohu a je
přez swoju lubosć k nam
přewinył swět. Můžeme pra-
jić: Přez jeho čerpenje a wu-
mrěće je nam runał puć k
Bohu. Bóh je k temu swoje
haji prajił. To so pokaza w
zbudženju Jezusa Chrystusa
z mrtwych.

Tehodla směmy być do-
breje nadźije a njetrjebamy
wostać a zadwělować w stra-
chach a česnosťach. Jezus
Chrystus je mócniši hač wšo,
štož móže nas tyšić. Ničo
„njemóže nas džělic wot lu-
bosće Božeje, kotraž je w
Jezusu Chrystusu, našim
Knjezu“ (Rom. 8,39).

W tutej dowěrje chcemy
žiwi być, tež hdyž mamy na
swěće česnosť.

S. Albert

Lube dźeći!

Čehodla swjećimy lětsa jutry tak pozdže w nalěcu? Jutry su wot změny mēsačka wotwisny swjedzeń, kotryž wotmēwa so stajnje na njedźeli mjez 22. mērcem a 25. aprylom. W lěće 325 je cyrkwinski koncil w Nicāa postajił spočatk nalěca na 21. mērc, potajkim na tón džeń, hdyž stej džeń a nóc jenak dołhej. Tohodla swjećimy jutry na přenjeju njedźeli po poľnym mēsačku w nalěcu.

Jutrowna překwapjenka

Hdyž smēće hižo same w kuchni dźełać, překwapće tola staršeju jutrownu njedźelu rano k snědani ze samopječenymi jutrownymi całtami. Dyrbiće pak hodžinu prjedy stanyć. Wězo słodža całty tež, hdyž je džeń do toho pječeće.

Trjebaće:

150 g twaroha
75 g cokora
300 g muki
pakčik próška k pječenju
6 lžicow mloka
6 lžicow wolija
rózynki

Twaroh, cokor, mloko a wolij so z mikserom přemēšeja. Nětko so muka a próšk k pječenju přiwdawatej. Snano je lěpje, hdyž nětko z ruku dale dźełaće. Štóz rady rózynki jě, přida nēkotre k čestu. Stajće pēc na 175 °C. Z česta sformujće 12 całtow a položće je na z tukom pomazany abo z pječenskej papjeru wukładzeny blach. Całty dyrbja so 20 min. pjec.

Hdyž nětko hišće blido rjenje kryjeće, je jutrowna překwapjenka perfektna.

Dajće sebi słodžeć!

Gabriela Gruhlowa

Sydom njedźel bjez ...

Pod tutym heslom wotmēwa so mjez ewangelskimi křesćanami hižo tójšto lět póstna akcija. Tež nēkotryžkuli z čitarjow Pomhaj Bóh je sej cyle wěsće předewzał, zo wzdawa so mjez popjelnej srjedu a jutrami nēkajkeje dobroty abo přijomnosće, kiž drje nam žiwjenje husto porjeńša, ale kiž we woprawdžitosći scyla trēbna njeje. Mōhli to być cigarety, kofej, slōdkosće, alkohol, awto ... Snano radži so nam tajke posćenje lěpje, hdyž myslimy na wulku nuzu w mnohich krajach swěta.

Mēšac apryl dopomina nas na katastrofu w Černobylu před 14 lětami. Jeje scēhi so njepomjeńšuju – nawopak. Njewuhojomne chorosće lěto wot lěta přiběraja. Tójšto iniciatiwnych skupin – mjez druhim w Biskopicach, Budyšinje a Lubiju – spyta ludžom w tamnišej kōnčinje jich dońt wołōžić.

Za apryl je zaso pomocny transport předwidžany. Do-

wjezc maja so do chorownje w mēšće Buda-Košelowo mj. dr. medikamenty a medicinska technika. Transport pak je wohroženy, dokelž njeje kraj Sakska hač dotal žanu financielnu podpěru přizwołi. Dyrbjała akcija zwrēšić dla falowacych pjenjez za transport?

Snano bychmy mōhli z tymi pjenjezami, kotrež přez skromniše žiwjenje w póstnym času lutujemy, transport sobu zapłaćić pomhać? Naše pjenjezy bychy so zawěrně za dobry zaměr wužiwal!

Štóz by tole chcył, njech přepokaza swój dar na:

Initiative Kinder von Tschernobyl e. V.

Konto: 30000 50000

BLZ: 855 505 00

SK Westlausitz

(Prošu podajće na přepokazance swoju adresu, zo by so kwitowanka wo daru připōsłać hodžala.)

Irena Šerakowa

Budyski Serbski gymnazij do Worklec?

W poslednich tydženjach je nastala diskusija wo prawym zaměstnjenju Serbskeho gymnazija. Přēni zjawny nastork k tajkim rozważowanjam da sakski finančny minister prof. dr. Georg Milbradt. Wón namjetuje jako městnosć Serbskeho gymnazija wjesku w Kamjenskich kōnčinach, kotrež su z dobom jeho wōlbny wokrjes. Přilubi tež trēbne financy za saněrowanje šulskich twarjenjow, hdy by so wotpowědna šulska koncepcija wudželała. Wón skedžbni na to, zo přizjewi wokomiknje wjele staršich z tutech kōnčin swoje dźeći do blišeho, ale němskeho gymnazija w Kamjencu.

Sym přeswēdčeny, zo su wuměńjenja za wuchowanje Serbskeho gymnazija – ko-

trehož eksistenca je dla spadowaceje ličby šulerjow wohrožena – w Budyšinje kmańše dyžli na nēkajkej wjesce. Budyšin ze swojimi muzejemi, bibliotekami, džiwadłom a druhimi kulturnymi zarjadnišćemi skići wjele mōžnosćow kubljanja a zabawy za šulerjow kaž za wučerjow. Nimo teho leži Budyšin centralnje w Hornjej Łužicy a je tradicionelnje ewangelскеj kaž katolskej nabožinje wotewrjeny. Město Budyšin jako sydło Serbskeho gymnazija njehodži so narunać. Nětčiši Serbski gymnazij dyrbjał pak so dale wuwiać. Při tym myslu tež na přislušny internat. Gymnazij a internat dyrbjałoj tak na swojim profilu dźełać, zo stanjetej so powabliwej za wšitkich star-

šich a dźeći z cyleje Hornjeje Łužicy. Tajki narok hodži so w Budyšinje lěpje zwoprawdžić hač na nēkajkej wjesce.

W tutym zmysle staj Serbski superintendent a předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa dnja 18. februara napisaloj list na sakskeho ministra kultusa dr. Matthiasa Rōšlera, w kotrymž zdžělštaj jemu swoje wobmysle-

nja nastupajo namjet přeměstnjenja Serbskeho gymnazija. **Měrcin Wirth**

Přispomnjenje redakcije: Mjeztym je kultusowy minister dr. Rōšler wozjewił, zo wostanje Serbski gymnazij w Budyšinje. Z tym su diskusije wo mōžnym přepōložanju gymnazija na wjes wotbyte.

Přeprošenje

Přeprošamy wšech, kotřiž maja ideje, mysle a namjety nastupajo dwurēčne kubljanje našich dźeći, na idejowu dźełarničku wutoru, **4. apryla 2000**, w 19.00 hodž. do jědźernej Rałbičanskeje šule. Přeložk je garantowany.

Staršiska iniciatiwna skupina

Kontaktowa adresa: Jana Markowa
Nowy Łusć 7
02699 Bošicy
tel. 035937/80142

Friedrich August Carus – reformowar Serbskeho přédarskeho towarstwa

Před 230 lětami, 26. apryla 1770, narodži so w Budyšinje Friedrich August Carus, kotryž měješe pozdžišo nje-mały wuznam za Serbske přédarske towarstwo w Lipsku.

Nan bě překupc a bydleše ze swójbu w Grütznernskim domje na Jerjowej č. 1. W swójbje knježeše pobožny duch; nan da młodeho Friedricha wosebiće wot duchownych wukublać. Spočatnje podawaše jemu Wjazoňčanski farar Pjech priwatne hodžiny a pozdžišo, jako chodžeše Friedrich na Budyški gymnazij, farar Pětrskéje wosady Nestler, kotryž sta so jemu na čas žiwjenja z nanowskim poradźowarjom. Běše hižo zahe jasne, zo pón-dže Friedrich na duchownstwo, a tuž poda so, wuchodźiwši 1788 gymnazij, na studij teologije a filozofije do Lipska. Po třoch lětach přesydlili so na dalše studije do Göttingena, hdžež wuknješe pola starofilologa Heyny, kotryž běše tež hižo Wilhelma von Humboldta wuwučował. Heyne zaščěpi jemu dokładnosć a wědomosć při wobchadze z řeču, wosebje ze starymi řečmi. Pod wliwom tajkeho kubłanja staji Carus tež na teologiju narok, do wukładowanja biblije, do eksegezy, přinjesć wjac filologiskeje dokładnosće a do dogmatiki wjac filozofiskeho wujasnjenja - narok, po kotrymž pozdžišo tež swoje skutkowanje w Serbskim přédarskim towarstwje wusměri. W tutym času rozsudži so Carus přečiwo přenjotnej woli nana a njesta z duchownym, ale z wědomostnikom.

Wróciwši so 1793 do Lipska a zložiwši tam habilitaciju přiwrza městno docenta teologije a filozofije na Lipsčanskej uniwersiće. Pola studentow běše woblubowany a jeho čitanja běchu derje wopy-

tane. Tuž powola so 1796 na wurjadneho a 1805 na rjadneho profesora filozofije. Jeho popularita pola studentow tehdy stajnje stupaše.

W lěće 1806 prošachu člonoj Serbskeho přédarskeho towarstwa Carusa, přewzać prezidij towarstwa. Z lěta 1767 sem měješe Serbske přédarske towarstwo mjenujcy na iniciatiwu tehdyšich lužiskich duchownych, mjeznimi Jurja Mjenja, nimo staršeho (seniora) ze student-skich rjadow stajnje tež profesora jako fachoweho a re-

zwučowanja w serbščinje wusměrjena. Dokaž pak ličba serbskich studentow w Lipsku woteběraše – za čas Carusa běchu w towarstwje štyrjo Serbja porno džesać Němcam –, bě dalewobstaće towarstwa pod tutymi wuměnjemi wohrožene.

Tohodla změni Carus statuty towarstwa tak, zo smědžachu so nětko tež Němcy z runohódnyimi člonami stać. Towarstwo měješe wotnětka dwaj wotdžělej, němski a serbski, kotrež měješej wobaj swójskeho staršeho. Tuta

započa – mějo to za zakład wšeje wědomosće – hnydom propedeutiski, to je řečnoteoretiski, kursus přewjesć. Tuta tendenca so konsekwentnje dale wjedžeše, jako so w běhu přenjeje polojcy 19. lětstotka mnohe podtowarstwa Lužiskeho přédarskeho towarstwa založichu, kaž na přikład filologiske, psychologiske, eksegetiske abo katechetiske towarstwo. Serbski wotdžěl přetwori so w tutym zwisku tohorunja na podtowarstwo, kotrež mjenowaše so Sorabi-

Uniwersitna cyrkej w Lipsku, w kotrež wotměwachu so prawidlownje zwučowanja serbskich přédowanjow

prezentatiwneho nawodu, jako tak mjenowaneho prezesa. Carus tutu próstwu jako rodženy Budyšan njewotpokaza.

Hnydom na spočatku swjeho prezidija přewjedže Carus hłuboko sahace změny w organizaciji a w fachowym wusměrjenju towarstwa. Do Carusa smědžachu so jenož Serbja z rjadnymi člonami towarstwa stać, Němcy běchu jenož wurjadni sobustawojo a njemějachu samsne prawa kaž Serbja, zastojnstwa w towarstwje na přikład běchu jim njepřístupne. Džěławosć towarstwa běše na serbske přédowanja a dalše

naprawa zaruči pozdžišo, jako sčasami ani jeničkeho Serba w towarstwje njeběše, kaž so to hižo 1809 sta, dalewobstaće towarstwa.

Na zakładze tutech změnow přemjenowa Carus Serbske přédarske towarstwo na Lužiske přédarske towarstwo.

Dale rozšěri Carus džělawosć towarstwa w zmysle wědomostneho zjednoćenstwa a kubłanišća po přikładze Zhorjelskeho towarstwa wědomosćow, kotrehož sobustaw hižo někotře lěta běše. Nimo teologije mějachu so tež druge wědomosće wobjednawać a Carus sam

cum a kotrež docpě w dwacetich lětach pod Handrijom Zejlerjom swój wjeršk.

Ani lěto po nastupje prezidija pak Friedrich August Carus 6. februara 1807 z jenož 37 lětami nahle zemřě. Byrnež doba jeho prezidija jara krótka była, měješe tola wulki wuznam za přédarske towarstwo. Z wotewrjenjom towarstwa za němskich sobustawow a za nowe wobsahowe čěžišća položi Carus zakład pozdžišeho rozrosta a rozkčěwa tež serbskeho wotdžěla, ale tohorunja přiběraceho přeněmčenja Lužiskeho přédarskeho towarstwa.

Marko Malink

Jaromír Strádal 70 lět

8. jutrownika swjeći farar Strádal w českim Tisu swoje sydomdžesaćiny. Nam Serbam je wón z cyteje wutroby přichileny. Hižo husto smy jeho na našich cyrkwinskih dnjach powitali, přeni raz 1971 w Klukšu. Znaty senior Kristian Lanštjāk bě jeho tehdom k nam póstał. W pomjatu je nam wostało, zo nam w Klukšu w připołdniej přestawce z rjanym hłosom zaspěwa. Tež na cyrkwiskim dnju 1994 w Njeswaćidle bě pódlá. Tam je wón sobu załožił Serbske ewangelske towarstwo a słuša sobu do jeho přenich člonow.

Jaromír Strádal je farar českosobratrskeje cyrkwy. Wón narodži so w Słowakskej, w Breznje nad Hronom. Nan bě Čech, mać Słowakowka. Po nastaću słowakskeho stata dyrbyeše so swójba 1939 přesydlit do Čech. Tam bu 1944 we wosadze českosobratrskeje cyrkwy konfirměrowana a zložil 1949 maturu. Jako zahorjeni člon Sokoła chcyše poprawom sport studować, potom pak rozsudzi so za studij bohosłowstwa na Komenskeho ewangelskeje fakulće w Praze. Studij dokónči 1953. Slědowaše služba we wójsku, hdžež so w twarskej brigadze wukubla na mulerja.

1956 woženi so z absolutku bohosłowstwa Jarmilu Kupkovej. Mandželskimaj narodžištaj so džowka Daniela a syn Jaromír, kotryž je mjeztym tehorunja farar.

Spočatnje skutkowaše bratr Strádal jako wikar w Českim Těšínje. Po dwěmaj lětomaj přewza wosadu

Bruntál na sewjerneje Morawje z přédowanskeje staciju Vrbno pod Pradědom, hdžež přewjedzechu so bibliske kursy za cytu českosobratrsku cyrkej.

W léce 1970 přesydlitaj so Strádalec do Hronova – město narodženja spisowácela Aloisa Jiráseka. Tam služše farar Strádal hač do wotchada na wuměnk w léce 1996. Mandželska zastarowaše susodnu wosadu w Broumovje. Za dvě wólbnej

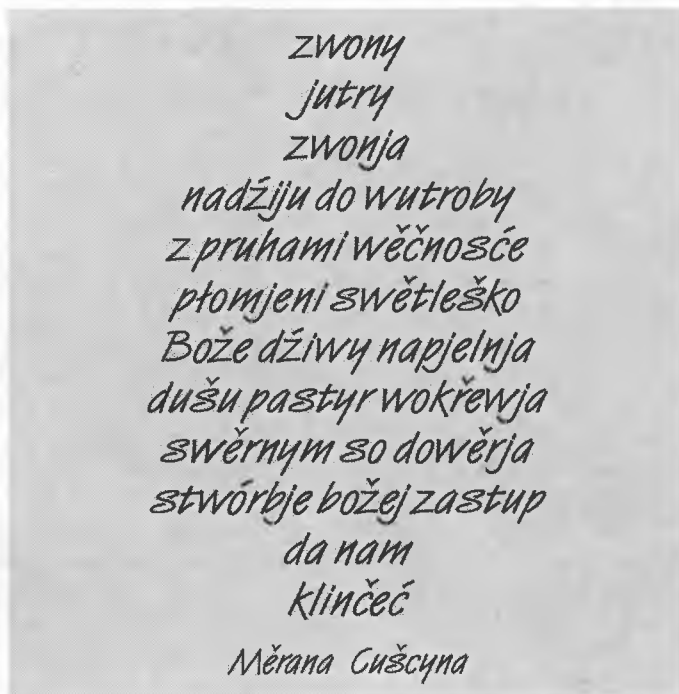

Strádalec mandželskaj 1998

Foto: priwatne

periodže bě farar Strádal senior (podobnje kaž superintendent) českosobratrskeje cyrkwy we wobwodze Hradec Králové. Wot spočatka sydomdžesatych lět skutkuje we wobłuku diakonije za slypych. 1991 bě mjez załožerjemi Ewangelskeje akademije (srjedźna socialna šula) w Náchodze a wuwučowaše tam něšto lět. Tež ewangelski dom Betanija w Náchodze je sobu załožił. Wšudže džělaše farar Strádal předewšěm z młodžinu. Pod jeho nawodom pomhachu młodostni wobnowit wosadne domy w Hronovje, Broumovje a Tisu kaž tež cyrkwičku w Rokytniku.

Wot léta 1996 bydlitaj Strádalec mandželskaj jako wuměnkarjeje we wosadnym do-

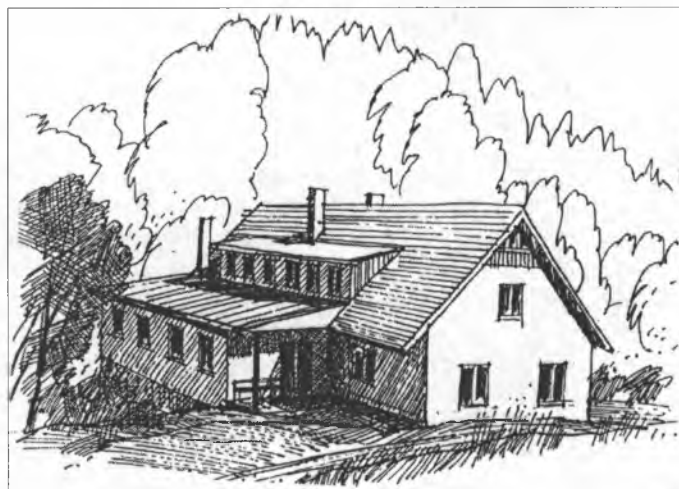
mje w Tisu, zanjesenej wjesce wosredź lěsa Orlickich horow při rěčce Olešenka. Wjele je so w poslednich lětach na domje twariło, přewažnje z pomocu młodostnych.

Z wulkim angažementom staj Strádalec mandželskaj hoberske džělo wukonjałoj. Nasta dom, w kotrymž móže so młodžina přez cyle lěto k nabožnym tydženjam a k wočerstwjenju zetkawać. Rěčka při domje, z lódzymnej wodu, lúka ze sportowymi nastrojemi, ale tež bliski lěs a Orlické hory skića wjele zajimawych móžnosćow. W domje zeńdu so tež wosadni z wokolnych wsow k bibliskim

hodžinam a kemšam. Dobry duch domu pak staj Strádalec mandželskaj. Tež z našimi serbskimi džěćimi smy dwójce – 1997 a 1998 – pola njeju naš nabožny tydžeń přewjedli. Nam, wosebje pak džěćom, je so tam derje lubiło a rady na tutón čas spominamy.

Přejemy knjezej fararjeje Strádalej z cyteje wutroby Bože zohnowanje. Njeh Bóh jemu a jeho mandželskej da strowotu a dosć mocy za přichod, njeh wostanje nam Serbam dale dobry přećel a luby witany hósč na našich cyrkwinskih dnjach.

Václav Ptáček
Měrcin Wirth

Wosadny dom w Tisu, kotryž wobhospodaritaj Strádalec mandželskaj

Za superintendentom n. w. Gerhardom Wirthom

Wuprawa do Delnjeje Łužicy

We wulkich prózdnicach 1934 zarjadowa Zwjazk serbskich studowacych zajězd do domizny Miny Witkojc a fararja Šwjele. Ze studentow so přizjewi jenož jedyn: stud. theol. Gerhard Wirth a pře-wza načolnistwo skupinki. Ze swojej znatej dokładnosću wón wšo sprihotowa. Jězdženki, čah a cyły program za jedyn tydžeń. Njebě nas wjele, a na mało z nich so hišće dopomnu, pódlá pak bě cyle wěsće mój přećel Jan Hejduška z Njebjelčic. Druhdy w poslednich lětach smój z Gerhardom Wirthom wo tym rěčaloj, a wón měnješe, zo je tež Alojs Andricki z nami był.

Hospodu – tež to bě Gerhard organizował – dóstachmy pola ludźi na wsach, sydachmy z nimi za blidom a pomhachmy jim we džěle. Jan Hejduška a ja kopachmoj neple pola našeho burika a poznachmoj při wječeri, zo so tele „kulki“ z lanym woli-jom tež z cokorom jěsć hodža.

Jedyn dzeń bě wujednany za wopyt sławneho fararja. Gerhard z nami wotběh zwučowaše: spěw jako postrow, česćowne prašenje, porjadna drasta a žane hlúpe smjeće, a – z wěstosću budže nas knjez farar na wobjed prosyć – za blidom so přistojnje zadžeržeć, božedla nic za najwjetšim čwakom mjasa sahać a njetykać do sebje kaž wuhłódnjeny.

Dóněžchmy zdypkom na dorěčany čas, Gerhard Wirth stłóči na zwónčk duri, my stejachmy čicho a česćomnje kročele za nim. Durje so wotewrichu, dostojnyknjez farar wustupi, zawrě durje za sobu a nas wutrobnje, ale někak wuskotnje witaše.

Stejachmy zadźiwani, němi a naše nastudowane prašenja wostachu nam w šiji tčace. Tež Gerhardej wusaknychu słowa. Knjez farar rě-

češe, zo z tej wuprawu wukonjamy nadobny skutk, dzakowaše so nam za to a wupřa nam hišće rjane dny w rjanej Delnjeje Łužicy. Wón poda kóždemu ruku, stupi do domu a zawrě durje.

Pozdžišo je mi Gerhard Wirth přiležnje twjerdžił, zo je knjeni fararku za zawěškom wokna stejo widzał. Njepomnu to, ale štož nam knjez farar na kóncu jako móhtrjec rozžohnowanje k nam přistupiwiši z dobom kruće a – kaž so nam zdaše – kusk zrudnje rjekny: „Hólcy, njebjerce sej němsku žonu!“ – na to smój so w bjesadže wo dawnych časach přeco zaso dopomniłoj.

Jurij Brězan

Spominanje

Smej se z nim wopoznałej w lěšu 1967. Běch tencas ako młody wucabnik wobžělnik na přednem kursu sorabistow w Budyšynje. Kšuty žěłowy program z wjelesymi wucbnymi gožinami, pšednoskami a ekskursijami wupołni naše dny a wostaji nam jano końc tyženja něco wolnego casa.

Južo dawno mējach požedanje, to dožywiš, což njeběch hyšći žednje w žywjenu dožywił: *serbsku namšu*.

Dowěrich to jadnej z pomocnicow kursowego wjednistwa – kněžnje Irenje Wawrikec (žinsajšna kněni dr. Šěrakowa) a namakach pši njej rozměše a pomoc. Wona se ned sednu, aby telefonowała do serbskich wosadow w měsće a wokoło města a pši tom teke do Njeswačidla. A slyšecy mojo nalažanje, promšt Wirth mě pšepšosy do swojeje jsy na serbsku namšu a zrazom na wobjed we fararskem domje.

Pšiducu nježelu se ponwudach na drogu do połnocnego směra. Běch se k tomu wubrał předny šěg, pšeto kšěch jěženje w Radworju pšetergnuš, aby se tam wob-

želił na katolskej ranej namšy fararja Józefa Nowaka, ku kotaremuž běchmy z Frycom Latkom a Hermanom Janom dvě lěše do togo z Dolneje Łužyce do Budyšyna ducy woglědali. Radworska cerkwa njeběšo nabita poľna, ale weto derje wobsajžona, a wesrjež namšarjow běšo dosć wjele žiši ze starješymi abo starkami w serbskej drastwje. W Njeswačidle pak wuglědašo k mojomu požiwaniu južo wjele hynacej: poměrnje mało serbskich namšarjow, maľko mložiny a žedna drastwa! Njeběch ga doprědka wěžeľ, až jo proces asimilacije w ewangelskich Serbach Gorneje Łužyce južo tak daloko postupił. Swětocna namša w řednej Njeswačańskej cerkwi pak mě potroštowa a da mě na chylu zabyš na tužne etniske wobstojsnosći ...

Krotko do namše běšo mě hyšći mały, wobrotny muž w carnem wobłaku a z baskowku na głowje přědku cerkwe wutšobnje pšiwitał. Běch jogo južo wotnazdala wuglědał a ned wugodał, až jo to duchowny wosady.

Skoro na to zazněchu nam z hołtarja a prjatkarnje jogo jědriwe słowa, kenž tak dlymoko do wutšoby pšimachu ... A hyšći žinsa slyšym jogo sonoriski głos a jogo pšewšo markantnu serbsčinu starego slowjańskego razu, kenž wu nas daloko a šyroko swojeje rownje pyta ...

Po namšy běšo casa dosć na wobjedowanje a wobšyrne rozgranjanje – pši bliže a pši rozchojžowanju po jsy a po grodowem parku.

Se wě, až serbstwo běšo srjejišćo naju rozgřonow. Zgřonich wjele wo nęgajšnem a žinsajšnem serbskem žywjenu w Gorneje Łužycy a teke wo serbskich procowarjach Njeswačańskeje wosady: wo sławnyma pšedchadnikoma we fararskem zastojnstwje – Juriju Jakubje a Janje Wałtarju – a wo ludo-

wem basniku Janje Hajncy. Pobyšeju w Njeswačidle pšizamknu se někotare dny pozdžej woglědanje k Wirthowemu bratšoju Korli a jogo familiji w Cokowje. –

Wottychměst njejsmej se ze serbskim promštom žednje wěcej z wocowu zgubilej. Smej wostalej zwězanej pšez pisane serbske słowo – pšez nachylnu korespondencu a pšez Pomhaj Bóh, kotaryž běšo won ako redaktor mě južo na přednem zmakanju „na wutšobu poľožyl“. Změstymi pak smej se z nim teke wizeľej: na serbskich cerkwinych dnjach, na głownych zgromažinach Mašice Serbskeje a na drugich serbskich zarědowanjach a wotergi z pšigodu w Budyšynje a hynži. A kužde zejženje z nim jo było wjelike wjasele a nutšikowne wobogašenje.

Wobziwuwach pšecej wotnowotki jogo njewšednu witalnosć a jogo pšewšo wjeliku angažowanosć na narodnem a cerkwinem polu.

Ako pšeznanjony kšesćijan a zagority Serb stojašo wot młodosći až do smjerši we službje za svoj tak lubowany serbski lud, kotaremuž se won wěnowašo ze šětom a dušu we dobrych a njedobrych dnjach, pod Hitler-skeju diktaturu, žož bu samo z domownje wupokazany, rowno tak ako za cas NDR ze swojimi wjeleserakimi represijami. Pši wšej zwěrnosći k swojim idealam a zasadam pak wosta won wotworjony a tolerantny luž. Cas žywjena wužaržowašo won kontakty k drugim kšesćijanam, wosebje ku katolskim bratšam a soťsam, tak ako k njekšesćijanam, k Nikcam kaž k slowjańskim pšijašelam Serbow za granicu a pytašo teke dialog ze swojimi napšesiwnikami a winikami.

Won bužo swojim lubym a wšykny, kotarymž jo był dobry pšijašel a zwěrný pšewodnik, wjelgin felowaš.

Měto Pernak

Na serbskim kubłanskim dnu 2000

Před lětom běch skónčila rozprawu wo serbskim kubłanskim dnu z nadžiju na zetkanje kubłanskeho dnja lěta 2000. Nětko je tež tón nimo. A móžu wospjetować, zo je so spjelniła nadžija a wjeselo na zetkanje w dobrej serbskej wzajomnosći.

Byrnjež so rano tójšto mokreho sněha našlo, běše ličba wopytowarjow wjetša hač před lětom. W žurli wosadneho doma Michalskeje wosady běchu najprjedy serbske kemše. Knjez superintendent Albert předowaše na temu „Wukupuje čas – přetož čas je zły“. Hłowna mysl předdowanja bě: Bóh nam pomha ze zleho časa wustupić, hdyž kóždy jednotliwy něšto za to čini. – Rjenje klinčachu znate kěrlušy, přewodžene na małych byrglach wot H. Wirtha.

Po kemšach podachu so

zhromadźeni do pódlanskeje Młynskeje bašty. Spominachu na zemřetych zašleho lěta: na fararja n. w. Jana Pallerja, na superintendenta n. w. Gerharda Wirtha a na knjeni Hertu Hemplowu z Budyšina.

Předsyda Serbskeho ewangelskeho towarstwa M. Wirth pokaza na noworjadowanje Pomhaj Bóh wot 1. januara lěta 2000 a na rozšěrjenje wobjima časopisa na 8 stron kóždy mjesac. Džakowaše so knjeni A. Albertowej za dotalne rjadowanje wupósłanja na wukrajnych abonentow a čitarjow w blišej wokolinje a knjeni I. Šerakowej za dotal wukonjane lektorske a korekturne džělo. Redaktorka wot 1. januara sem je knjeni T. Malinkowa.

Superintendent Albert zdžěli, zo njebudu w lěće 2000 ekumeniske nutrnosće

w serbskim rozhlósu. Zwjeseleny wozjewi pak, zo wuwučuje na Serbskej zakładnej šuli ryzy serbsku skupinu šulerjow w nabožinjě a na Serbskim gymnaziju skupince serbskich pačerskich džěci. Wobšěrne džělo wukonja Serbska superintenditura po cylej sakskej a šleskej Hornjej Łužicy. Sup. Albert poda přehlad wšěch městnow, hdžež su so serbske kemše a wosadne popoždnja wuhotowali. Chwalobny je wobjstajny dobry wopyt serbskich kemšow w Poršicach, Budestecach a w Michalskej w Budyšinje. Tež serbske wosadne popoždnja so šěrja do dalších wjeskow. Byrnjež su wopyty druhdy jenož snadne, pokročuje so z tutymi schadzowanjemi. Stajna próca njese plody. Dopokazy su Nowe Město, Wochozy, Běła Woda, Spale atd.

Po slódnym wobjedze a bjesadneje přestawce z pamuchami a kofejom přewza

knjez K. Latka režiju za swoju rozprawu z filmom wo nazymskim wopyće we zdalonych kónčinach Narańšeje Pruskeje, we wokolinje stareje twjerdžizny Königsberga, džzensnišeho Kaliningrada. Na wuprawu běše so podať z dalšími ratarjemi Budyskeho kraja a sakskim koordinátorom pomocy za ratarjow w tamnym kraju. Rjane wobrazy nazymskeje krajiny běchu sylny kontrast ke chudobje a zrudnej situaciji ludźi. Wša pomoc (poradžowaca, materielná, finansielná), kotraž so tam tym po ličbje mało młodym ludžom skići, kiž chcedža so z mizerabelneho položnja wudrapać, je jara, jara nuzna. Běchmy nadobo zaso při teksce předdowanja na zahajenju kubłanskeho dnja: Wukupuje zły čas – zo njeby zły wostał!

Božemje, na zasozetkanje na kubłanskim dnu 2001!

Rutha

Rozprawa Serbskeje superintendentury na lěto 1999

Čežišćo džěla ležeše w zhromadźenju Serbow we wosadach. To so zdžěla na Božich službach stawaše abo, hdyž to ze wšelakich přičin móžno njebě, na wosadnych popoždnjach. Na tajkich popoždnjach so krótká nutrnosć poskići, kotrejž so přednošk přizamkny. Temy přednoškow běchu ze zašłosće Serbow wzate, ale tež prašenja wěry so wobjednachu. Wšudžom so tež aktualnym prašenjam wěnowachmy. Wězo tež šalku kofeja wupichmy.

W Ewangelsko-lutherskej krajnej cyrkwi Sakskeje su so w scěhowacych wosadach serbske zarjadowanja přewjedli:

Bart: kemše a wosadne popoždnja,

Budestecy: mjesačnje kemše, **Budyšin:** kemše mjesačnje a na wulkich swjatych dnjach,

Bukecy: kemše a wosadne popoždnja, jónu smy sebi mu-

zej Měrcina Nowaka w Njechornju wobhladali,

Drježdžany: wosadne popoždnja,

Hodžij: wosadne popoždnja,

Malešecy z Hućinu: wosadne popoždnja, jónu wopytachmy šulski muzej w Stróži,

Minakał: kemše a wosadne popoždnja,

Njeswaćidło: wosadne popoždnja,

Poršicy: šěsć Božich službow fararja Malinka,

Rakecy: dwójce kemše,

Wuježk pola Wósporka: wosadne popoždnja, wopytachmy tehórnuja muzej Měrcina Nowaka.

W Ewangelskej cyrkwi šleskeje Hornjeje Łužicy wotměwachmy so scěhowace zarjadowanja:

Běła Woda: wosadne popoždnja,

Delni Wuježd: wosadne popoždnja,

Klětno: wosadne popoždnja,

Łaz: wosadne popoždnja a jedna dwurěčna Boža služba,

Nowe Město: wosadne popoždnja,

Slepo: wosadne popoždnja,

Spale: Bože služby,

Wochozy: wosadne popoždnja,

Wojerecy: jedne kemše z bjesadu we Wojerecach, wosadne popoždnja w Čisku, Židžinom a na Horach.

We wjetšinje naspomnjonych wosadow sym zwjetša jenož štyri króć wob lěto.

Nimo teho su so wšelake aktiwity wotměwali, kiž njejsu bjezposrědnje na někajku wosadu wjazane. Při tym je Serbske ewangelske towarstwo nimo našeho cyrkwinskeho dnja we Wochozach tež serbski nabožny tydžeň za džěci wuhotowało. Nimo teho je wone tež sobu zamowitosć za Pomhaj Bóh přewzało. Serbski bus je po zwučonym wašnju zaso Handrij Wirth organizował. Tež lóni su so zaso nutrnosće a rańše słowo za džeň w rozhlósu

wusylali. Nowe běše, zo je so na třoch njedželach nutrnosć zhromadnje z katolskimi bratrami wuhotowała. Kubłanski džeň je so tehórnuja zaso přewjedł. Nabožina w Serbskej zakładnej a srjedźnej šuli so w šěsć skupinach podawa, z teho w jedne serbsce, a pačerje w serbskej rěči w dwěmaj skupinomaj.

Za sobudžěto na dobro ewangelskeho serbstwa chcu so wutrobnje podžakować. Někotři su tójšto swobodneho časa za to naložowali. Džakować chcu so tež wšitkim, kiž su sobu pomhali, zo su so we wosadach wosadne popoždnja přewjesć móhli. Myslu tež na tych, kiž su w rozhlósu słowo za džeň wuhotowali. Džakować chcu so wšitkim, kiž su na někajke wašnje džělo mjez nami podpěrowali. Nic naposledk džakuju so za wšitke pjenježne dary za naše džělo. Njech Bóh waše sobudžěto žohnuje.

S. Albert

Nowy zwón ze serbskim napismom w Picnju

Hdyž je so w léce 1860 natarila nowa cyrkej w Picnju, měješe wona štyri zwony, kiž su z połnym hłosom kemši wołali. 1917 pak su so tři zwony za wójnu z wěže wzali. Lěta pozdžišo je jedyn Picnjanski fabrikant tomu jednemu zwonej druhi přidał, kotryž pak njeje dołho na wěži wostał, dokelž je so dyrbjał w 2. swětowej wójnje zaso wotewzać. W léce 1959 bě Picnjanskej wosadze móžno kupić jedyn stary zwón we Witanojcach (Wittmannsdorf) pola Lubina, tak zo wobsedžeše zaso dwaj zwonaj. Při blišim wobhladanju tutoho zwona so Picnjano njemało dźiwachu, jako tam stare pismo wuhladaču: „Picena luzato“. To rěka, zo je zwón hižo raz Picnjanam słušał. Ale hdy, to njeje znate.

Lěto 1999 bě za Picnjansku wosadu, štož zwony na

troje durje a tež nutřka je do třoch dželow dželena), měješe 4. zwón serbske napismo dostać: „Swěty, swěty, swěty jo ten Kněz Cebaot.“ (Jez. 6,3). Tute słowa smy ze serbskeje biblije kopěrowali a tak su nětko w krasnym šwabachskim pismje na zwonje widjeć.

Loni 3. decembra bu zwón w Lauchhammerje laty. K tomu sym zaspěwał serbski kěrluš „Něnt dajšo Bogu žěk“. W hali je to tak rjenje klinčalo kaž w cyrkwi. Picnjanski farar Malk je hišće słowa Jezajasa přečitał a so z nami pomodlił. Nowe lěto 2000 je zwón přeni króć z Picnjanskeje cyrkwe zwonil.

Smy Załožbje za serbski lud dżakowni, zo je nam to serbske napismo zaplaćila.

Čehodla smy zwón z tajkim napismom zhotowić dali? Picnjo a wokolina běštej z dawnych časow serbskej. We

wsach wokoło Picnja so hač do džensnišeho hišće serbsce rěči. Tež měješe wosada w zašłosći wuznamnych serbskich fararjow. Wosebje znaty mjez nimi je wyši farar Fabricius, kotryž je tu wot lěta 1708 hač do lěta 1726 słužił. W tutym času je farar Fabricius Nowy testament do serbsčiny přeložił a jón w léce 1709 wudał. Mjez starymi cyrkwinскими knihami ležitej tež hišće dvě serbskej bibliji. W nětčišim času mamy hišće kóžde lěto druhi dzeń jutrow serbske kemše w Picnjanskej cyrkwi.

Wjeselu so jara a sym Bohu dżakowny, zo je wón serbske křesćanstwo tudy hač do džensnišeho zdžeržał a zo směm w stopach žohnowaných serbskich fararjow kročić a lubym serbskim wěrywym słužić. **Juro Frahnow**

Zběhanje serbskeho zwona na wěžu Picnjanskeje cyrkwe

Foto: A. Dawmowa

Před lećom w Lauchhammer-skej lijerni

Foto: A. Brinkop

stupa, wosebje žohnowane. W tutym léce su jej wšelake firmy 3. a 4. zwón darili. Při 4. zwonje bě sej wosadna rada přezjedna, zo dyrbjał měć serbske napismo. Dokelž při twarskej formje Picnjanskeje cyrkwe wjele na swjatu Trojjeničkosć Boha dopomina (cyrkej ma tři třěchi, přědku

Powěsće

Kraków. Dwójce wopominaše pólski ewangelski časopis „Słowo i Myśl“ lońše 450. posmjertniny delnołužiskeho reformatora Jana Brězana. Z krótkim přinoškom hódnoći jeho w decemberskim čisle 1999 Jerzy Krzyszpień. W lětušim přenim čisle je wozjewjony nastawk Měta Pernaka „Jan Brėzan – Johannes Briesmann (1488–1549) a reformacija“, přeloženy wot J. Krzyszpjenja z Pomhaj Bóh 11/1999.

Stuttgart. Biblija abo džele z njeje předležachu 1999 w 2 233 rěčach. To je 21 rěčow wjac hač w léce 1998. Cyła biblija je přeložena do 371 rěčow. Trochuje so, zo je na swěće dohromady na 6 600 rěčow.

Chwaćicy. 23. februara čitaše Trudla Malinkowa před něhdze 30 wosadnymi ze

swojeje knihi wo serbskich wupućowarjach. Přizamkny so čita diskusija wo něhdych a nětčišich serbskich problemach.

Austin. W měrcu přebywaše Tomaš Žur, serbski organist při katolskej katedrali swj. Jadwigi w Berlinje, na turneji w Texasu. Wuhotowaše dohromady pjeć koncertow, mjez druhim tež před potomnikami serbskich wupućowarjow.

Sulšecy. Serbske šulske towarstwo wobkrući na swojej hłownej zhromadźiznje 11. měrcu, zo ma so WITAJ-projekt dale rozšěrjeć. Załožić maja so dalše pěstowanje, w kotrychž kubłaja so džěći serbsce. Zaměr je, wožiwić serbsku rěč w ewangelskich a zadžěwać jeje dalšemu pozhubjowanju w katolskich kónčinach. Wo WITAJ-projekće budže so tež na Serbskim cyrkwinским dnu w Minakale rěćeć. ↵

Křcenski jandžel w Klětnjanskej ewangelskej cyrkwi pochadźa z lěta 1949. Je rězbarjeny z lipoweho drjewja. Wuměłcej jako model služeše džowka tehdyšeho fararja dr. G. Alpermana. Při křciznach so jandžel do wołtarnišća dele pušći.

Tekst a foto: E. Bigonowa

Budyšin. Wot 11. měrca do 7. meje je w Serbskim muzeju widźec wustajeńca „Jutry w Serbach“. Pokazuja so jutrowne naložki katolskich a ewangelskich Serbow.

Chasow. 11. měrca wotkry so na ródny domje wučerki a spisowačelki Marje Kubašec a jeje sotry, lěkarki dr. Hańže Thielmannoweje, za wobě wopomnjenska tafla. Počesćace słowa porěčeštaj dr. Christiana Piniekowa z Lipska a Arnošt Grofa z Cha-

sowa. Njehladajcy wichora a dešća bě so na 70 česćowarjow wuznamneju Serbowkow zešto.

Rakecy. 15. měrca wotmě so forum k prašenjam wěry, kotryž wuhotowaše farar Michał Nawka ze susodnjeje Ralbičanskeje wosady.

Budyšin. Wot 19. do 25. měrca přewjedze so w Budyšinje přeni króć satelitowa ewangelizacija Pro Christ. Kóždy wječor je so z pomocu satelita z Bremena direktnje do cyrkwyje Marje a Marty přenjesło misionariske zarjadowanje z předowanjom fararja Parzanya. Mjez wopytowarjemi běchu wosadni z cyleje Budyskeje eforije. ProChrist přijimowaše runočasnje wjace hač 1 100 wosadow po cylej Europje.

Budyšin. 24. měrca pokazaštaj Měrćin Panach z Łomska a Handrij Wirth z Njeswaćidła na Michalskej farje widofilmaj wo lońšim cyrkwiskim dnju we Wochozach a wo jězbje Serbskeho busa. Wjetšina přihladowarjow bě so na woběmaj zarjadowanjomaj wobdźěliła. Přizjewjenja za lětuši Serbski bus 14. meje su hišće móžne.

Přeprašujemy

02.04. – 4. njeźzela w póstnym času

- 10.00 hodź. kemše w Budyšinje na Michalskej farje (sup. Albert)
11.45 hodź. nutrnosť w rozhlósu (sup. Albert)
13.30 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Budestecach (sup. Albert)

08.04. – sobota

- 14.00 hodź. wosadne popoždnje w Klětnom (sup. Albert)

09.04. – 5. njeźzela w póstnym času

- 14.00 hodź. wosadne popoždnje w Čisku (sup. Albert)

13.04. – štwórtk

- 14.00 hodź. wosadne popoždnje w Bělej Wodźe (sup. Albert)

15.04. – sobota

- 15.00 hodź. wosadne popoždnje w Hodźiju (sup. Albert)

16.04. – 6. njeźzela w póstnym času

- 11.45 hodź. nutrnosť w rozhlósu (farar Malink)
15.00 hodź. wosadne popoždnje we Łazu (sup. Albert)

21.04. – Čichi pjatk

- 9.00 hodź. kemše z Božim wotkazanjom w Rakecach (sup. Albert)
11.45 hodź. nutrnosť w rozhlósu (sup. Albert)
14.30 hodź. Bože wotkazanje w Budyšinje na Michalskej farje (sup. Albert)

24.04. – 2. dzeń jutrow

- 9.00 hodź. kemše w Bukecach (sup. Albert)
11.45 hodź. nutrnosť w rozhlósu (farar Malink)

30.04. – 1. njeźzela po jutrach

- 11.45 hodź. nutrnosť w rozhlósu (sup. Albert)
14.00 hodź. wosadne popoždnje w Njeswaćidle (sup. Albert)

06.05. – sobota

- 14.00 hodź. wosadne popoždnje za Malešecy a Bart w Njehornju (sup. Albert)

07.05. – 2. njeźzela po jutrach

- 10.00 hodź. kemše z konfirmaciju a z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michalskej cyrkwi (sup. Albert)
13.30 hodź. kemše w Budestecach (sup. Albert)

Dary: W februaru je so dariło za Serbsku superintendenturu 20 hr a město wěncow na row sup. n. w. G. Wirtha 200 hr, za Serbske ewangelske towarstwo 12 hr, za Pomhaj Bóh 60 hr, 50 hr a dwójce 30 hr. Bóh žohnuj dary a darićelow!

Pomhaj Bóh, časopis ewangelskich Serbow

Wudawačelje: Serbski wosadny zwjazk, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z. t., Čornobohska/Czornebohstraße 12, 02625 Budyšin/Bautzen
Hłowny redaktor: Superintendent Siegfried Albert, Jerjowa/Heringstraße 15, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/481280)

Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711)

Čišć: Serbska čišćernja
Postvertriebsnummer: F 13145
Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina
Přinoški a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Załožby za serbski lud. Lětny abonement plaći 16 hriwnow.